

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 904
Παρασκευή
28 Σεπτεμβρίου 2007
Τιμή: 4 ευρώ

Το ΠΑΣΟΚ δεν είναι εδώ

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ
ΟΜΟΛΟΓΩΝ

ISSN 1108-9822

9 771108 982000

40

25.9.07

Με ευθύτητα λόγου

Άγγελική Σιδηρά,
Άμείλικτα γαλάζιο,
Καστανιώτης, Αθήνα 2007

Ένατη ποιητική συλλογή της Άγγελικης Σιδηρά, αφιερωμένη στο Νίκο Φωκά που περνάει εδώ και καιρό δύσκολες μέρες. Όλοι οι τίτλοι των ποιημάτων προέρχονται από φράσεις παρμένες από έργα της Μαργαρίτας Πουρσενάρο. Κατά τη γνώμη μου πρόκειται για την ώριμότερη δουλειά της ποιήτριας. Η προηγούμενη της συλλογή ήταν έντονα φορτισμένη συναισθηματικά από τό οδυνηρό συμβάν του

χρήσιμος. Η συμβολή αυτής της έκδοσης γίνεται ακόμη πιο εύκολα κατανοητή αν αναλογιστεί κανείς την χρονολογική περίοδο που καλύπτει: από το 1938 έως το 1963. Μια αδιατάρακτη φιλία και μια ανεπιτήδευτη επικοινωνία, που επέτρεπε ίσως μεγαλύτερα ανοίγματα και ειλικρινέστερη έκφραση των καταστάσεων, αποκαλύπτεται μέσα από την ανταλλαγή επιστολών που προσφέρουν επίσης τεκμήρια για τον μεγάλο Αλεξανδρινό.

Βρίσκω πως οι συγκεντρωτικές εκδόσεις άρθρων δημοσιευμένων συνήθως σε περιοδικά και εφημερίδες είναι εξαιρετικά χρήσιμες, καθώς τα εφημερα αποκτούν μια μόνιμη θέση στη βιβλιογραφική μας ενημέρωση. Μια τέτοια περίπτωση είναι και το βιβλίο του **Δημήτρη Δασκαλόπουλου**, *Ιχνογραφία. Κριτικά σχόλια* (εκδ. Γαβριηλίδης, 2007), που μας προσφέρει τα διάσπαρτα κριτικά του κείμενα για ποιητές, πεζογράφους και κριτικούς με τρόπο που να μπορούμε όχι μόνο να ανατρέξουμε με ευκολία σε αυτά αλλά και να μπορούμε να διαμορφώσουμε μια συστηματικότερη άποψη για την κριτική εμβέλεια του συγγραφέα.

Για τη ζωντανή παράδοση της μαντινάδας στην Κρήτη όλοι κάτι ξέρουμε. Ωστόσο, πλάι στην προφορική παράδοση που συνεχίζεται αμείωτη υπάρχουν και ποιητές από την Κρήτη, που συνθέτουν και εκδίδουν το έργο τους. Μια πολυσέλιδη έκδοση είναι η *Ανθολογία Κρητικής Ποίησης 1950–2007* (επιμέλεια: **Σ.Λ. Σκαρτσής**, εκδ. Ταξιδευτής και Συμπόσιο Ποίησης,

άντρα της. Άποηχοι αυτού του συμβάντος υπάρχουν και στην τωρινή συλλογή, αλλά σαφώς πιά ποιητικά έσωτεριευμένοι.

Τό βιβλίο απαρτίζεται από τέσσερις ενότητες. Η πρώτη επιγράφεται: «Όπου και νά 'σκαβες θά 'φτανες στο Θεό». Η δεύτερη: «Μιά αιωνιότητα δέν είναι άλλο από μία υπέρτατη στιγμή». Η τρίτη: «Καί έναν υπάρχει μία ηλικία, ίσως είναι ή παιδική». Καί ή τέταρτη: «Νά ξαναπιάσω μέ τήν ήσυχία μου τό διάλογο μ' ένα φάντασμα πού είχα διακόψει». Κι αυτές οι φράσεις παρμένες από έργα της Πουρσενά. Άς σημειωθεί πώς οι φράσεις από τά έργα της Πουρσενά παίζουν αντιστικτικό ρόλο. Θετικό μέν, αλλά όχι καθοριστικό γιά τό ποιητικό αποτέλεσμα.

Η δεύτερη από τίς παραπάνω ενότητες αναφέρεται σέ γεγονότα, πρόσωπα καί καταστάσεις πού από κάποια άποψη άγγιξαν τήν ευαισθησία καί τήν ανθρωπιά τής ποιήτριας. Σημειώνω ιδιαίτερα τό ποίημα γιά τή Νανά Ήσαία καί τό: «Η φρικιαστική πραγματικότητα πού ρίχνει τόν έναν άνθρωπο στο έλεος του άλλου. [Ο Κουασμώδος του Άγίου Νικολάου]». Η τρίτη ενότητα, ξεχειλίζει από τρυφερότητα, ανάμικτη μέ τό μητρικό αίσθημα, γιά τήν παιδική ηλικία. «Όλοι γελούν/ όταν γελάει ένα μωρό, άκόμα καί οι άπόντες μέσ' άπό/ τίς κορνίζες τους χαμογελούν.» Γενικότερα ή ποίηση τής Σιδηρά διακρίνεται γιά τούς τρυφερούς τόνους τής. Η τέταρτη ενότητα έχει νά κάνει μέ τό συμβάν του άντρα της, πού ήδη μετέχει στο παρόν τής ποιήτριας, μέ διακριτικό μέν αλλά βαθύ ύποστασιακό τρόπο. Παράδειγμα τό θαυμάσιο ποίημα «Καμά φορά... (Στό σινεμά).»

*Μόνη μου στο Σινέ Παλλάς
μ' έσένα πάντα πλάι μου νά λείπεις
νά καπνίζεις χαμογελώντας περιπαικτικά
στην κάθε απαγόρευση.
Ό θάνατος μοιάζει νά μή σέ άφορά
καθώς γλιστράς μέ άμφιβολία
τά άντρα δάχτυλά σου
στο άδειο, παγωμένο χέρι μου.
Ό Χόμφρεϋ Μπόγκαρτ χαμένος
μέσα στή ρεπούμπλικα
καί τή μακριά του καμπαρντίνα
τινάζει τίς στάχτες του τσιγάρου του
δίχως διόλου νά νοιάζεται κι εκείνος
πού δέν είναι ζωντανός.
Βρέχει στο έργο καί σύ βήχεις άσταμάτητα.
Ό ήθοποιός παράφορα τήν Μπέργκιαν
άγκαλιάζει
κι ένα ρίγος ανάμικτο
τρόμου και πόθου με διαπερνά.
Σκύβεις, κάτι μού ψιθυρίζεις
όμως δέν μπορώ ν' άκούσω
τόσο πού δυναμώσανε τόν ήχο
καί θυμώνω πού διακρίνω
ξένες φωνές κι έκμυστηρεύσεις άλλων*

*άκόμα καί τής θάλασσας τόν παφλασμό.
Τής θάλασσας πού εισβάλλει όρμητική
νά σέ διεκδικήσει πάλι.
Πώς νά τή συγχωρήσω
πού δέν είναι καν γαλάζια.
Άσπρόμαυρη ταινία καί ζωή
κάποιες φορές άπ' τό λευκό
στο μαύρο όλισθαίνει
όριστικά.*

Τά κείμενα των τριών ενότητων, όπως και όλου του βιβλίου, έχουν εμπειρική βάση, ξεκινούν δηλαδή από συγκεκριμένα δεδομένα. Μολαταύτα ως έκφραστικά σύνολα αποτελούν συνθέσεις εμπειρίας, συγκίνησης και στοχασμού. Π' αυτό και ή εύστοχία τους κρίνεται από τήν εύστοχία μέ τήν όποία συνδυάζονται κάθε φορά αυτά τά τρία στοιχεία. Κάθε φορά, άφου καί τό κάθε ποίημα, συνιστά πάντα μία νέα, άπρόβλεπτη, σύνθεση. Βέβαια, όπως συμβαίνει γενικά στός ποιητικές συλλογές, όλα τά κείμενα των τριών ενότητων δέν βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο. Έτσι μπορώ νά πώ ότι έχουμε ποιήματα πολύ καλά, καλά, αλλά καί κάποια λιγότερο καλά. Γεγονός είναι πάντως πώς ή Σιδηρά, μέ τήν ποιητική καλλιέργεια πού έχει άποκτήσει, δέν χάνει ποτέ τόν προσανατολισμό της άπέναντι στο έκάστοτε αντίκειμένο της. Άπό άλλη άποψη τά κείμενα αυτά τά χαρακτηρίζει ή ευθύτητα του λόγου. Δέν συναντούμε έδώ τίς περιστροφές, τήν ύποκριτική εύσυγκινησία ή τά διάφορα έγκεφαλικά τσαλίμια, πού συναντούμε σέ πολλές ποιητικές συλλογές. Η Σιδηρά δέν κρύβεται, μιλάει καθαρά, άναποκρινόμενη σέ έρεθίσματα πού πιάνουν τόπο μέσα της.

Άφησα τελευταία τήν πρώτη ενότητα του βιβλίου της, «Όπου και νά 'σκαβες θά 'σκαβες θά 'φτανες στο Θεό», έπειδή πιστεύω πώς άξίζει ξεχωριστής μνείας. Κατά τή γνώμη μου άποτελεί κορυφαία στιγμή στην πορεία τής ποιήτριας. Σέ μία πρώτη ματιά έχουμε νά κάνουμε μέ θρησκευτικά ποιήματα, όλα μέ τόν ένα ή τόν άλλο τρόπο αναφέρονται στο Χριστό ή τήν Παναγία. Στην πραγματικότητα ωστόσο πρόκειται γιά κείμενα στα όποια προέχει τό αίσθημα τής μοναξιάς καί τής υπαρξιακής απογύμνωσης. Τό ποιητικό ύποκείμενο, φτάνοντας σ' ένα στάδιο άπολογισμού των πεπραγμένων του καί μέ τό φάσμα του τέλους νά δίνει τό μέτρο των πραγμάτων, ένδοσκοπεί χωρίς φόβο καί πάθος τά του έαυτού του.

*Τό τζάμι τής εικόνας
έπιστρέφει τό πρόσωπό μου άλλοιωμένο
σχεδόν ξένο
κάθε φορά πού μακρινό.
Άντίθετα ό χρόνος
πίσω άπό τό γυαλί σταματημένος
συγκρατεί τής Παναγίας τή μορφή
πάντοτε νέα*

καί ἀκυρώνει τή φθορά.
Τά ἀσημένια κοριτσάκια
βρέφη, γριές, ἀγέννητα
καί χθές, αἰῶνες πεθαμένα
συνομήλικα ὅλα
συνεχίζουν τόν ἀσάλευτο χορό τους ἐσαεῖ.
Ταμένη ὅλο καί πιό πολύ στό θάνατό μου
ταμένη ἐκεῖ μπροστά μου στή ζωή
ἄβουλη κλυδωνίζομαι
ἀνάμεσα στό Τέλος μου καί στήν Ἀρχή μου.

Ἕνα ἀπό τά στοιχεῖα πού χαρακτηρίζουν τήν ἐνότητα αὐτή εἶναι ἡ παντελής ἔλλειψη χιμαιρικῶν ὑπεκφυγῶν. Καθώς ἐπίσης ἡ εἰλικρίνεια τῆς ὁμολογίας. Τίποτε νά μή σκεπάζεται, οὔτε βέβαια ἡ στρεψόδικη τάση πού κρύβεται στά βάθη τοῦ ἑαυτοῦ μας. Λόγος λοιπόν ἐκ βαθέων, σέ μιά στιγμή πού ἡ πείρα τῆς ζωῆς καί οἱ περιστάσεις φέρνουν τό ἐγώ ἐνώπιον ἐνωπίω. Κατά τρόπο ὥστε ὁ λόγος του νά φτάνει νά γίνεταί ἐσώψυχη κατάθεση. Κι ἐδῶ ἡ γραφή τῆς Σιδηρᾶ φτάνει σ' αὐτό τό ὄριο. Εἶναι φανερό πώς ἡ ποιήτρια πέταξε πολλά ἀπό πάνω της: ὅλο τό κοσμικό φορτίο τῶν γλυκῶν καταστάσεων, τῶν ψευδαισθήσεων καί τῶν μάταιων προσδοκιῶν. Κρατώντας τά ἐλάχιστα, ὅ,τι δηλαδή ἀντέχει στήν κρησάρα τοῦ χρόνου, ἔδωσέ ὅτους στίχους τῆς τήν αὐθεντικότητα μᾶς ἀπονενομένης χειρονομίας.

Τέτοια στοιχεῖα συναντοῦμε καί στίς ἄλλες ἐνότητες τοῦ βιβλίου, ὅχι ὅμως στόν ἴδιο βαθμό. Ὅλες ὥστόσο οἱ ἐνότητες διακρίνονται γιά τήν ἀριότητα τῆς γραφῆς: τή γλωσσική καλλιέργεια καί τήν εὐλυγισία τῆς ἐκφρασης.

Γιῶργος Ἀράγης